

Bratislava, 24.november 2015

Vláda sľuby o lepšom infozákone nesplnila

Prístup verejnosti k informáciám o štátnych firmách ostáva problematický

Vládny sľub pomôcť občanom k ľahšiemu prístupu k informáciám ostal po štyroch rokoch nespĺnený. Vládni poslanci opakovanne odmietli posilnenie infozákona v parlamente. Naopak, dosah občanov na kontrolu štátom vlastnených firiem ostáva výrazne obmedzený – napríklad súčasnou vládou odkúpený SPP odmieta na seba prebrať povinnosti infozákona. Transparency International Slovensko, Aliancia Fair-play a Inštitút INEKO preto považujú prácu vlády z oblasti ochrany práv občanov na informácie za nedostatočnú.

Programové vyhlásenie vlády z roku 2012 hovorí o tom, že „*vláda bude zvyšovať štandard transparentnosti verejnej správy.*“ Zlepšiť sa mala aj funkčnosť portálov katastra, obchodného registra či registra zmlúv. Posun však nastal len pri webstránke katastra. Pri registri zmlúv došlo dokonca k manipulácii takmer stovky už zverejnených zmlúv.

Vláda tiež v programovom vyhlásení sľúbila „*zmeny v zákone o slobodnom prístupe k informáciám, aby sa pri zachovaní súčasného štandardu práva na informácie odstránili nedostatky, ktoré bránia tak efektívnemu získavaniu požadovaných informácií ako aj efektívnej práci orgánov verejnej správy.*“

Napriek predloženiu konsenzuálneho návrhu ministra spravodlivosti do pripomienkového konania vo februári 2015 nebol tento návrh ďalej predložený do vlády. Čiastkové zmeny v podobnom duchu predložené opozíciou do parlamentu vládna koalícia nepodporila.

Transparency International Slovensko, Aliancia Fair-play a Inštitút INEKO preto vyzývajú politické strany, aby sa zaviazali do roka od zvolenia presadzovať desať konkrétnych bodov, ktoré by výrazne zlepšili prístup občanov k informáciám:

1. Zaviesť do zákona jasnú povinnosť štátnych, župných a mestských firiem so sto percentným verejným vlastníctvom riadiť sa podľa infozákona

Súčasný problém: SPP, ale aj JAVYS či vodárenské firmy odmietajú, že infozákon platí aj pre nich. Desiatky ďalších firiem zákon dodržiava len v obmedzenom režime s argumentom, že nehospodária s verejnými prostriedkami, hoci ich založil a ich straty sanuje štát, resp. mesto či župa.

2. Zaviesť povinné zverejňovanie platov a životopisov štátnych nominantov

Súčasný problém: Časť platov je síce zverejňovaná v majetkových priznaniach, no pri kumulovaní funkcií je nemožné zistiť, v akej výške za akú funkciu plat dostávajú. Zverejňovanie životopisov je úplne dobrovoľné – väčšina štátnych nominantov vo firmách ich odmieta poskytnúť.

3. Zjednotiť zverejňovanie zmlúv vrátane samospráv na jednom jedinom centrálnom registri

Súčasný problém: Samosprávy zverejňujú zmluvy na svojich webstránkach, čo sťažuje porovnávanie a občiansku kontrolu.

4. Povinne zverejňovať rozhodnutia polície o odmietnutí trestného oznámenia

Súčasný problém: Neexistuje účinná kontrola práce polície

5. Zrušiť možnosť nahliadnutia do dokumentov ako zákonnú formu jediného poskytnutia informácií v prípade, ak si žiadateľ vyžaduje ich kópiu

Súčasný problém: Poskytnutie informácií len nahliadnutím výrazne obmedzuje prístup občanov mimo Bratislavy, a niekedy slúži ako zámienka poskytovaniu sa vyhnúť

6. Zaviesť povinné zverejňovanie úradných dokumentov obcí a krajov ako sú hlasovania poslancov, zápisnice z komisií aj rokovaní zastupiteľstva

Súčasný problém: Zverejňovanie informácií na miestnej úrovni je výrazne nižšie ako na centrálnej. Údaje o hlasovaní či o rokovaní sú úplne základné materiály pre schopnosť reálnej občianskej kontroly

7. Predĺžiť povinné zverejňovania zmlúv na internete z 5 na 10 rokov od ich začiatku ich účinnosti.

Súčasný problém: Možnosť stiahnuť z registra zmlúv staršie zmluvy sťažuje porovnávanie efektivity medzi volebnými obdobiami a znižuje osobnú zodpovednosť za následky zmlúv

8. Systematicky prepojiť štátne databázy zmlúv, verejných obstarávaní, katastrálneho portálu a obchodného registra

Súčasný problém: Štát generuje stále viac databáz údajov (naposledy o konečných vlastníkoch), no ich užitočnosť je výrazne limitovaná tým, že nie sú vzájomne prepojené

9. Sfunkčniť zverejňovanie súdnych rozsudkov

Súčasný problém: Pri porovnávaní pojednávanií a zverejnených rozsudkov je zrejmé, že zhruba pätina/desiatky tisíc rozsudkov neboli doteraz napriek zákonnej povinnosti zverejnených.

10. Zvážiť transformáciu Úradu pre ochranu osobných údajov na Úrad na dohľad prístupu občanov k informáciám, ktorý by kontroloval zverejňovanie informácií verejnou správou z pohľadu osobných údajov ale aj práv občanov na informácie.

Súčasný problém: Ak úrad informácie nezákonne odoprie poskytnúť (viď NDS dáta k megazákazke obchvatu Bratislavy), občan sa k nim efektívne môže dostať až po rokoch cez súdy. Viacero krajín EÚ preto zriadilo dohľadové orgány, ktoré dodržiavanie zákona vymáhajú a sankcionujú vinníkov.

Začiatkom budúceho roka signatári výzvy **verejne zhodnotia, ako sa politické strany postavili k vyššie uvedeným záväzkom** a v prípade zvolenie budú sledovať, či ich aj uvedú do praxe.

TIS: Gabriel Šípoš

AFP: Peter Kunder

INEKO: Ján Kovalčík